

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 203 (10800) | 1978 чылдың август 31, четверг | 1925 чылда түптөн алынат | Ботро 2 нөл.

КОНСТИТУЦИЯ ХҮЛЭНДИРИП ТУРААР

Социалистик нийтиелге өзүп келген, ленинчи партияга кижизиттирген совет кижии беки хамааты өзү, угаан-бодал байлакшылы, чаагай сеткил, нийтиелдиги болгаш өөрүмүз мурнунга беки хүлээлге дээң чергелиң кайгамчык эки шынарларны бодунда каттыштырып тураар. Ол шынарлар кижии бүрүзүңе сиңирген, оң бузуруга болган турарынча партияның болгаш куруениң идея-кижизидилгелиң бүгү ажил-чорудулгазы улаңган. Ыччангаш совет хамаатыларның, оң иштинде Тываның ажилчы чоннары ол шынарларны эдилеп, хамааты адын беки-биле сагып чоруур.

Кижилерни коммунистик мезу-шынарга, төлөпкү аажык-чаагай кижизидер талазы-биле амыг үеде комплекстик улуг ажилдагы чугула кеззе улус депутаттарының чер-чер Советтеринге онаажып тураар. Ыччангаш бо талазы-биле Советтериниң эрге-хүлээлгелерин Конституция бугаар бижыглар, улам тодарткан. Маңаа хамаарышты Тыва АССР-ниң Конституцияның 120 чүүлүнде «УЛУС ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ СОВЕТТЕРИ БОДУНУҢ ДЕВИСЭЗЭРИНГЕ... ХООЙЛУЛАРНЫ САГЫРЫН, КУРУЕНИҢ БОЛГАШ ХӨЙ-НИТИНИҢ НОРУМ-ЧУРУМУН, ХАМААТЫЛАРЫНЫ ЭРГЕЛЕРИН КАМГАЛААРЫН ХАНДЫРААР...» деп бижээ. Бо дээрже Конституцияның Советтерге хүлээндирип тураар чугула сорулгаларың бирээзи-дир.

СЭКП Тыва обкомунуң II пленумунга база Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң үшкү сессиязынга республикага нем-херек үлгедир чорутарың чылдаар болгаш нийтининг норму-чуруму бижыглар талазы-биле айтырыгы чугаалашкан, чогуур хемчеглерин ажилдап кылган сонда чер-чер Советтери, партия болгаш өске-даа хөй-нिति организациялары-биле кады, бо айтырже кичээңгейни улам улгаттырып, боттут ажилдарың чорудуп тураар.

Районнар, хөрайлар болгаш суурлар хемчээли-биле профилактиктинг хемчеглерин, үнүшкүнерин, рейдлерин чорудуп тураар. Ажилдан айталар, арагалар, нем-херек үлгедил болгу деп кижилерниң, элэдилерниң, байдалы берге аг-бүлелериниң үчүдүн тургузуп, өлар-биле тус-тузуңда ажилдарың күштелдирген. Эрге-хоожуу органнының, улусчу дружиналарының, эш хуу судтарының, Советтериниң доктаамал болгаш куусемнар чанында комиссияларның амылын элээн иделкейинди, боттут ажил-чорудуң улаңдырган. Профилактика чөвүлелерин, дайылга пунктуларын, комсомол оперативтик отряддарың чер-черлерге тургускулаң.

Нийтининг норму-чурумун камгааларыңа, арагалашкыңга улар демиселге күш-ажылың коллективтериниң ролюн бедиткен болгаш ылаңгы күш-ажылың коллективтериниң бо талазы-биле ролюн Конституция бугаар бижыглар тодарткан сонда, оларның эки салдары оксузду-биле илереп келген. Ылаңгы Каз-Хем хөрайлар-деш разрезине, автоселтеле заводунда, СЭКП-ниң XXV съездин аттыг, «Шипээр» совхозтарда күш-ажылың коллективтинг кижии бүрүзү дээң, а оларның кежигүн бүрүзүңүң коллективтинг ат-алдары дээң харысалгазы элээн бедээң.

Мындагы ажилдарың түңелинде республиканың районнарының, хөрайларының болгаш суурларының хөй нуруу-зуңда нем-херек үлгедир болгаш нийтининг норму-чурумун хамдар чорутар кызырылп азы мурнуку деңгелинде өскөп турар. А чамдык Хову-Асы суур, Иленик, Шенээр, Чавана, Эркин, Сарыг-Сеп, Мөгөн-Бүрен кады болгаш өске-даа Советтериниң девисээрлеринде нем-херек үлгедилге-ри болгаш нийтининг норму-чурумунуң каржы хажыдышы-ныннары сөөлү үеде болбайн тураар ийикпе, азы ховар тава-рылгалар апарган.

Ыччалза-даа республикада нем-херек үлгедир болгаш нийтининг норму-чурумун хамдар чорутар бо талазы-биле ажилдап шыгырадырың негел тураар болгаш чер-чер Советтериниң, милиция, суд, прокуратура органнының, улусчу дружиналарының, эш хуу судтарының, профилактика чөвүлелериниң бо талазы-биле ажилыңда улуг четпестер, өзү барымдалаар, кампанейки чорутар ам-даа хөй дээр-зин демдеглээр ужурулуг. Харыч моңг ужурунда республикада нийтинги-биле-даа, ылаңгы чамдык Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Вүөр, Барыш-Хемчик ышан районнара, Кызыл хөрайла орларар, аар нем-херек үлгедир, нийтининг норму-чурумун хамдар чорутар кызырылбайн тураар. Устунга даан районнар, Кызыл хөрай болгаш чамдык кады Советтер СЭКП обкомунуң II пленумунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң үшкү сессиязының нем-херек үлгедир болгаш нийтининг норму-чурумун хамдар чорутарың чоруту кызырылбайн, экинчиде барып чылдаар дээң шиптирлерин нурубашын четче хандырып шыдавың тураар.

Моңг чылдагааны чүдөл? Ап чорудуп тураар хемчеглерниң дээңиниң чавызында, оларның система чогуңда, доктаамал эвезинде. Профилактиктинг хемчеглерин, чижээ, айда бир удаа кайы-бир черге чорутуш, ону хүн бүрүңүң кижизидилге ажилы-биле, кууселдениң контролю-биле бижылгавайн тураар. Хөрайларда, суурларда оперативтик байдалды, ондатгы болушун боол болур черлерин шың тудартайн, аңаа хамаарыштыр профилактиканы баш удуур чоруттайн тураар.

Нем-херек үлгедилгениң, норму-чурум хажыдышыңыңа-сымың 70—80 хуузуң эдилки кижизидер нылып тураар. Ол киреде-ле арагалар чоруйка улар демисел бисте дыма нош-нак. Чикек кылдыр алырга, арага ижерди хөрүлүг чер-лерге арагаланы азы назы четпээңгерге арага ижирткен, хөй-нिति черлеринге эзирин чораны дээң ымыг кижилерге төрөөл оңаап, кеземче көргүзүп турары ырыңай ховар. Моңг ужурунда арагачылар туралар-на черинге араганы иже бээр. Бо талазы-биле чер-чер Советтери шыңгың негелдиги болуру чугула.

Кижилерниң аажы-чаң кижизидилгениң айтырыы нарын херек. Маңаа үрөмчө чүве турбас. Ыччангаш улус депутаттарының чер-чер Советтери партия организацияларының идея-кижизидилгелиң, организалчы болгаш политиктиң ажилы-ныңа дайып тургаш, социалистик хөй-нуру-чурумун сагы-рын, нийтининг норму-чурумун бижыгларын хандыраар талазы-биле Конституцияның оларга хүлээндирип тураар эрге-хү-вазгелзин хажың чок ботандыраар ужурулуг.

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде, облпрофчөвүлде, ВЛКСМ обкомунда

Юрий Алексеевич Гагарин аттыг шилчип чоруур вымпел дээш социалистик чарышты организациястар дугайында

СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунуң шиптирлерин амы-дыралга чедикшиңниң боттандыраар талазы-биле совет космонавтыларының кыйгырын республиканың кезде ажил-агыйларың ишчилери кизи-биле деткээң деп СЭКП обкомунуң бюрүзү, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, облпрофчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому демдеглээр.

СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунуң шиптирлерин чедикшиңниң кууседиринче көдээниң ишчилерин мобилизастаар сорулга-биле база оларның ортузунга социалистик чарышты улам калбартыры-биле СЭКП обкомунуң бюрүзү, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, облпрофчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкому бо тускай доктаалды хүлээп алган.

Юрий Алексеевич Гагарин аттыг шилчип чоруур вымпелдерин чедип алып дээш республиканың сүт-бараан фермаларының болгаш хөйжү, мал чөми белеткээр, көдээ тудуг бригадаларының ортузунга социалистик чарышты организациястарын, оон түнсилерин республиканың ажилчы чоннарының 1978 чылдагы социалистик чарыжы-ның негелделеринге үндөйлөп үндүрериң ук доктаалда айтыган.

ШИНЧИЛЕЛДЕР УЛАМЧЫЛАВЫШААН

УЖДУУШКУН БАШКАРАТ ТӨН. (СЭТА). Владимир Коваленко, Алек-саидр Иванченко, Валерий Биковский болгаш Зигмунд Нен составыг кат-тышкан экипаж орбитада «Салют-6»—«Союз-29»—«Союз-31» комплекстинг бор-туша шипчилелдерин болгаш шенелелерин кылырын уламчылан тураар. Август 29-та космонавтарның амыл хүнү ортентиниң 8 шахта эгелээн.

Владимир Коваленко болгаш Александр Иванченко медицина шипчилел-деринг программазыга дүүштүр автономнуг микроавтоматорнуг дуураам-биле пезвешкин кылар ханын алганнар, ону Черже балырын кээр болгаш лабораторияларга анализээр.

«Слава» болгаш «Кристалл» дээр тургузугарга космос материаловедение-ниниң талазы-биле технолуттук ийи шенелдени ол хүн дооскан ону Совет Эмгекчилериниң болгаш Герман Демократтыг Республикасының специалистерин амылдан кылган.

Дейл чок байдалга микроорганизмнеринг өзириниң байдалын өөренип коор соруда-биле медицина-биология шипчилелдерин кады чорулар ажиллар комплексте уламчылан тураар.

Валерий Биковский болгаш Зигмунд Нен «Союз-29» корабль-биле Черже эки көртүң дыңнаткан болгаш. Корабльди Черже бадыраарының белеткел ажилдарын чорудуп тураар үеде космонавтар «Союз-31» корабльге турган тускай саядыларын алдырар, оларны «Союз-29» корабльди Черже бадыр аппаратка элтирер.

Ол хүнүң ажилыңды үезиле борттан паралага конференцияны кылы-рып көрсөн. Каттышкан экипажтың бүгү кежигүннериниң калымың байдалы экн.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң хуралы

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүңүңе кандидат, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Даргазының бирги ордакчысы В. В. Кузнецовтун даргалашкымы-биле август 29-та ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң хура-лы болган.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң соңгудалар дугайында чоолта чаа хулаан адыгын Хоойлу-нук хулаалары боттандыры-бышаан, чурттуң куруве эрге-чарыжының дээди органыга белеткелди болгаш ону эр-тирерин организациястары-биле холбайлы айтырдылар Президиум чүтүлгелерин.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң палаталарының комиссияла-рының болгаш депутаттары-ның уаустуң хереске ба-рааларын бугаарың планна-рың кууседир-биле болгаш оларның шыларын экинчиле-ри-биле холбайлы саналдары-ның ССРЭ-ниң Чик үлгүлүр министрствозунуң база ССРЭ-ниң Ыш болгаш ышты сай-ырады ажилдан кылар үлгү-лүр министрствозунуң кал-чар боттандыры турарының дугайында айтырыгы ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиуму көрсөн.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Эмгек Соединиң болгаш На-людалар Соединиң ила-бюджет комиссияларының ба-за уаустуң хереске бараан-ларының талазы-биле комис-сияларының кежигүннери деп-утаттарың кылган ажилын чүдүдү деп көрсөн, чүтүлгө-лүк көөрү болгаш чогуур хемчеглерин алып-биле ол комиссияларың ук матери-алдарын ССРЭ-ниң Министр-лер Чөвүлеличе Президиум чоруткан.

Хамаатыларың саналдары-ның бидирешкинери бол-гаш, боттандырың көөр талазы-биле Краснодарын уаус депутаттарың Советтериниң амылдын дугайында айты-рыгы Президиум көрсөн. Ол Советтеринг ажилының эки дүрүлгөмүз чүдүдү деп көрсөн, хамаатыларын чагаа бижитери-биле ажилдын хемчеглерин болгаш арталарын улам мнай сайжартайыңды-ларын эргежок чүтүлгөмүз чурттуң уаус депутаттарың бүтү Советтеринг кичөөлөй-нин Президиум улаңдырып, ол ажилды кол уламчыш-кыларын тодартып.

Хүн чурумунуң айтыр-галар чүтүлгөмүзүң ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң кежигүннери — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП-ниң Москва хооромунуң бирги секретары В. В. Гринин, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүңүңе кандидат, Белоруссияның Ком-партиясының ТК-зымың бирги секретары П. М. Матерок, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүңүңе кандидат, Узбекис-таның Компартиясының ТК-зымың бирги секретары Ш. Р. Рашидов, өске-даа депутат-тар кирешкен.

СЭКП ТК-ның секретары И. В. Капитонов Президиум-нук хуралыга кирешкен.

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиуму өске-даа чамдык айтырдыларын база көрсөн.

(СЭТА).

МАЛ ЧЕМИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ-БУГУДЕНИҢ ХЕРЭЭ

КЫЛЫРЫ АМ-ДАА ХӨЙ

(Малга чем белеткелениң допчулалы)

Бо чылдын республиканың ажил-агыйлары 164 муң тонна ситенин, 52 муң тонна се-нажты, 8,7 муң тонна вита-мининг ситен далганы, 8 муң тонна будук-бүрүгү белеткээр болгаш 390 муң тонна салосту салыр ужурулуг. Амыг үеде чер-черлерде дүжүт ажалда-ны-биле чергелештир малга чем белеткелди хайымышын-ныг улачуулавышаан. Август 29-та мезе-биле алырга, рес-публикада нийтинги-биле 125,3 муң гектар терин ситени кестирин, оон иштинде 117 муң гектарын ажааттыган. Уерек кырында 76428 тона ситен белеткелтигин, азы ол дээрже бердинген даалганын 46,5 хуузу болуп тураар. Оон-биле кады 24947 тона ситен преестеттинген, 12865 тонна сенаж — бердинген даалганын 24,7 хуузу, 5347 тонна будук-

буру — 66,8 хуузу, 3300 тонна витамининг ситен далганы — 38,1 хуузу белеткелтигин болгаш ситесту 72241 тонна болган масказы садынган.

Мал чөминин белеткелден Мөңгү-Тайга, Өвүр, Чөөн-Хем-чик, Барыш-Хемчик, Улуг-Хем болгаш Ыш-Хем районна-рының ажил-агыйлары байг өвөс чорудуп тураар. Бо черлер тус-тузуңда планының 72,3, 58,6, 53, 45, 46 болгаш 46,7 хуузуң кууседиң алган.

Малга чем белеткээрин Кы-зыл районну ажил-агыйлары овал темп-биле чорудуп тураар болгаш амыг чедир планының 44,8 хуузуң кууседиң алган. Каза ол ышкан Эркин, Тожу, Таңды болгаш Бай-Тайга рай-оннарының совхозтары хо-жу-дал, планының чүгле 31—39 хуузуң куусеткенер. Таңды районну ажил-агыйлары ситени кестеп, ону бөдүр ады-рың садалын тураар. Мында 7967 га черинг ситенин кес-кен, оон чүгле 5726 гакын бөдүр ажааган, а 2241 га черинг ситени ам-даа бөдүрүшкөн. Ышкан Тожу, Каз-Хем районнара 700 болгаш 1100 амыг гектар черде кескинген ситен чытышсаан.

Каз-Хем, Бай-Тайга районна-рының ажил-агыйлары сенаж салырын колчүт оожум темп-биле чорудуп, планының чүгле 6,8 база 3,9 хуузуң куусет-кен. А Чөөн-Хемчик, Ыш-Хем, Тес-Хем болгаш Эркин районна-рының совхозтары сенаж са-лырын ам-даа эгедөөлөөң.

Будук-бүрү белеткелени рес-публиканың чамдык районна-ры эки чорудуп тураар. Чи-жээ, Улуг-Хем районну сов-хозтары планын 149,3 хуу, Чөөн-Хемчикти — 134, То-жуңуу — 100,7 хуу куусет-кен, а Барыш-Хемчик район-ну совхозтары планын 94 хуу чедир кууседиңкен.

Бо амыг Таңды, Тес-Хем, Каз-Хем, Ыш-Хем районна-рының ажил-агыйларыда ам-даа куудуу деңгелде болуп арт-тышсаан. Бо черлерде будук-бүрү белеткелерин эрге-кур-дандыраар өскелеринде дээр түрбүк, олар тус-ту-зуңда планының чүгле 2,4, 5,3, 28,5 болгаш 25,5 хуузуң куусеткилаан.

Эркин, Тес-Хем болгаш Өвүр районнарының совхозтары ситес салырыңе мынчага чедир кир-бел. Алаттыг черлерде ажил-агыйларың удурутчу-лар ол ажилды дарыг кы-

лып эгедөөң, күсүк докдак дүшкөндө доозарынче дүштү мөөңдөри негеттинип тураар.

Витамининг ситен далганы белеткелерин Таңды районну ажил-агыйлары эки чорудуп тураар, бо хүнгерге чедир пла-нын 54,4 хуузу куусеттинген. Улуг-Хем болгаш Каз-Хем рай-оннарының совхозтарында АВМ-нер багай өвөс ажилдан тураар. Бо ийи район тус-ту-зуңда планының 28,7 болгаш 37,5 хуузуң кууседиң алган.

Барыш-Хемчик районну ажил-агыйлары 350 тонна ви-тамининг ситен далганы белеткээр планын чүгле 46 тон-на кылдыр, Чөөн-Хемчикти — план бугаар 600 тоннаын өринуңа 108 тоннаын, Эркин болгаш Тес-Хемти — 200 ба-за 280 тоннаың орнунга кай-ымың-даа чүгле 38 тоннаың белеткелди. А Кызыл район 130 тонна витамининг ситен дал-ганы белеткээр планын док-гуп-ле 16 тонна кылдыр куусеткен.

БАЗА КАТАП БАЯН-ТАЛАЖЫЛАРДА

Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чы-лы» совхозтун ажил-ишчилери СЭКП ТК-ның июль (1978 ч.) Пленумунуң шиптирлеринге сорун киргеш, нийтининг ма-лыңга четчир нем-суурну тургузар база 1978—79 чылдың мыштагалашкымыңа ык белеткенир сорулганы сагаш, ызы-маккай ажилдап турарлар. Бо хүнгерге мал чөмининг белеткелениң Баян-Тала суурнуң улуг, аныя кижилери колдуңда хаара туттуңган, аразында социалистик чарышты калбарткан бир деминг амылдап турарлар.

Совхозтун дирекциязы, партия болгаш ажилчың комитет чурттагы чөмү мал чөмининг белеткелениң идепкейинг мобили-застап, социалистик чарышты амыл-хө-рөмчө өзү-биле калбартып, түңкелдерин

өй-шаанда үндүрүп, шалың амылдан, дейл чок байдалга баштайгы базымны мөңг кылырында дуулаштылар. Володята болгаш Самага оларның бажыңнарыдан чоруткан тагаларын дамчыдыр бээр иде-гелди мезең көргөскөңгө өөрүп турдуң. Оларның аас-кеңештиг арыларын сеткил хавыл көрдүң. Шүнтууустун байдалыңа көңүл айт. Дейл чок байдалга чангыга бердиң. Амыг үеде мөңг байдалым элээ хөстүт, өөрүшкүдүт, ол дугайың чүтүлгө-лүк бекиң берге-дир.

Ийи хүн өртөргө чаа өөредилге чы-лың эгедээр бүтү делегейиң урууларыңа ажилыңиң кежигүннериң кууаңыңа, шөпкүн дугайың «Известия» болгаш «Комсомолская правда» сулуларыңиң корреспондентлери айтырган.

В. КОВАЛЕНКО: Бижилерге базым-нарың мезе-мезгелде тыбың дээрин алааңга кылдырың шөлө экин ажилды карер бүтү урууларга күдөлдөөң.

ЧЕР — КОСМОС: ПАРЛАЛГА КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

СЭТА-ның болгаш АДН агентилелдерини тускай корреспондентлери П. Железов болгаш Г. Хиршбергтер ужуду-тук башкарат төтөн дамыдың турары бола:

Август 29-та, «Салют-6» стацияда каттышкан эспедицияның амылдын үшкү хөжүңүдэ, «Интеркосмос» туу-биле ажилдап тураар экипажтың кежигүннери паралагыңды төлөөкчилери-биле беседа кылган.

Баштарыга төвүңгү телевидение көр-гүзүр улаңдырып найраалдыг догт космонавт көстүп келген. Оларны оура-гач стодуңдү кырында—ССРЭ-ниң болгаш ГДР-ниң куруве суделери, В. И. Ленин, Л. И. Брежневтиң, Э. Хопексерия портреттери, В. Коваленко каттышкан экипажтың өмүзөөңдөн чүве чугаалаш, баштарыга төвүңгү чылган совет жур-нальстерге, а ол ышкан узууушкунуң чоруп турарын чырадыры-биле социали-стик чурттардан келген корреспондент-лерге байыр чедирген. «Союз-31» корабль-ди экилээлгилди дубайлары (Хөй-нिति) аларга оларны солугур космонавтылар) В. Горбатю болгаш Э. Келлер космонав-тыларга айтырып салган.

«Нобес Лойтанд» сулуңуң корреспон-дентлериң ГДР-диң космонавт-шипчи-летчаны Э. Йенге салган айтырымы: «Кос-моска бо ужудуушкунуң үезинде ситер-ниң сагыш сеткилдер калдыг байдалы тур аргы?»

Э. ЙЕН: Немецтерниң аразыңдан кос-моске бир дугаарыңда улар идегелди мөңг көргөскөң—аас-кеңеш. Бо ужудууш-кун— бистиг удууртарымың аразында бижыгың тураар деп каттыштырылаш-кың илереди. Бистиг ужудуушкунуңусту белеткөн дой-хөй кижилерге, бистиг пар-тияларымың удурутчуларыңа чүрест-тин ханышандан өөрүң четтиришкениң алыртың тур мен.

«Салют-6» стацияда чорудуп тураар шенелелдеринг өртем сорулганы чү боол турарыңды дугайың АДН агентилелдиң «Правда» (Братислава) сулуңуң болгаш совет телевидениениң корреспондентле-ри айтырган.

В. БЫКОВСКИЙ: Онүктөргө асы-рылбаң-даа болду. Муруңдагы дээр-гөлдүт, амылдарың өөрүшкүдүт, стан-

цияга ылаңгыт, шалыңгы амылдан, дейл чок байдалга метеорлар ашкан, ийет, чүт-ле башкарылагың метеорлар ашкан ажилдан тураар-дыр.

ГДР-ниң радиоуңуң болгаш «Фолькс-сарме» сулуңуң корреспондентлери Э. Пенге мындагы айтырыгы салган: «Совет шиптирлер-биле калчар ажилдан тур ситер? Дейл чок байдалды наичар арттарың тур ситер?»

Э. ЙЕН: Бистиг онүктөргө бисте чүрестин ханышандан хүлөөң ады, дейл чок байдалга баштайгы базымны мөңг кылырында дуулаштылар. Володята болгаш Самага оларның бажыңнарыдан чоруткан тагаларын дамчыдыр бээр иде-гелди мезең көргөскөңгө өөрүп турдуң. Оларның аас-кеңештиг арыларын сеткил хавыл көрдүң. Шүнтууустун байдалыңа көңүл айт. Дейл чок байдалга чангыга бердиң. Амыг үеде мөңг байдалым элээ хөстүт, өөрүшкүдүт, ол дугайың чүтүлгө-лүк бекиң берге-дир.

Ийи хүн өртөргө чаа өөредилге чы-лың эгедээр бүтү делегейиң урууларыңа ажилыңиң кежигүннериң кууаңыңа, шөпкүн дугайың «Известия» болгаш «Комсомолская правда» сулуларыңиң корреспондентлери айтырган.

В. КОВАЛЕНКО: Бижилерге базым-нарың мезе-мезгелде тыбың дээрин алааңга кылдырың шөлө экин ажилды карер бүтү урууларга күдөлдөөң.

Ч. СЕНДЖЫНЫҢ сөзү, фотоу.

АРГАЛАРНЫ АЖЫГЛАВЫШАН

ТАТАРИЯНЫ НЕФТЬ КУРЛАВЫРЛАРЫ

Партияга хүлээн авчирсан болгон СЭНН кезигүүнүн кандидаттарын кижиндер талазы-биле Киргизияны партия организациязынын ажылынын дугайында СЭНН ТК-нын доктаалында дүшүтүр «Хемчи» совхозтун партиячу тускай кемчелерин ажыдап кылган, оңу боттадырып турар.

Комсомолду дамчытыр мурнакчылары хулаоп алып ажыды жон-даа сонгаар кичинекейин төүнгө тургузар алаар.

СЭНН-нин XXV съездинин шийтерлерин, СЭНН ТК-нын, Устунде адаанымыс, доктаалын ууртууга болдураш партия кезигүүнүн кандидатына кирип турарларын политикти, моральдык мөү-шыннын, ажыл-ише кымаан бугу таламын хынал көөрүн иделкейжиктен бис. Бо сорууга-биле анык коммунистерни кижиндеринин аны-бүрү арга-хемчелерин ажыдап келген.

Союзота партия аге организациялары партия хурдаларын, партбюроларын эрттирерине анык коммунистерни кириштирип турар. Партом кезигүүнери, партбюро секретарлары партбюлуктер организациялары анык коммунистер-биле беседалажышкынын доктаамал чорудуп, оңу тускай дневникке демделген турар.

Союзота партия аге организациялары партия хурдаларын, партбюроларын эрттирерине анык коммунистерни кириштирип турар. Партом кезигүүнери, партбюро секретарлары партбюлуктер организациялары анык коммунистер-биле беседалажышкынын доктаамал чорудуп, оңу тускай дневникке демделген турар.

Татариянын нефть казы тывар черинде чыдаа чус миллион тонна зире нефтини берип турар. Ол чорук республиканын нефть казыларынын эртемендер-биле едидишкенине кааи ажалда ажыламын ачынында кедей алышкан нефть казыларын уласттырар талазы-биле комплекстик программаны боттадырып чорудагыне «Татнефть» каттыжымкынын эртемендеринин организацияларынын, СССР-нун Эртемен академиязынын Кааань филиалынын, уласттунун аны-бүрү адырларынн специалистер иделкейли-биле кирешип турар. Мурнууда казыныс деп санаттыр турар кураакчыларын ол казы тып турар 1500 черлерде нефтини казырынн депидилеши методтарын ажылаан.

«МАЛЧЫННЫ» СИГЕНЧИЛЕРИ

Делген шылаа, Оң элдер-тигес байлаа-сиген, хемчир-тигес. Чыдаан-на шылаага күш-ажыдын амыдырачы домендеи хемчир. Ан-Чыраа шылаанын чорбаа-даа, оңу аты-сураан дийлаан ижеп Ты-вада хой. Найаар-даа орук-ла орук. Ол черге чоруп чычыкпаан кичи орукун, кудуун тыпшааста чыгыш. Шылаада мыаар-мылаар адырларын чоруткан оруктар аны-чорукчурун кайы-бир районун элеме-агымынды боттадырып, азы энеоночун туралаан, чок-ла болла суген ажааган уласто-тува чедире бар.

ШИЛИП АЛГАН

Надежда Чам-оол 1969 чылаа Кызылдың №3 профтехучилищени доктаан. «Х Уур Хураа» совхозта барып транспортчик ажалдай берген.

Хандырылганар кандыгыл? КУЗЕНЧИГ ААЛЧЫ

Кызыл-оол Хуураактын мамлары оң чакыт эм-өөрүүнүн уласту-ла кылгабис, тыска болган бодурун. Ол орукмак шылааны доктаан, башкара билгич аттестадан хойга ааган, тороон Тыламы-биле байырашкан, үе-чегерин оол-дар-биле кады шерип алганын ааттанышкан. Анаа оң чыдаачы болур дэп оңу күзени боттаган, ол ушкү кыластын чыдаачыны алашкан.

Оран-бажын белен-даа бол...

Уау-Хем районда Булду-Терек орукмак школынын болгон оң интернационал септегесин чоруп үениде доолаулан Школа оран-бажын талазы-биле өөрчөткөчүлөрүн хулаоп алырынга белен-даа болла, кышкы белен деп санаар арга чок чүддер бар бооп турар.

Чыдаар билдиртпейн удаа-дараа шуужуп эркен. Шериге амыдырадын баштайгы дамыгышкынын алган анык ар аал-чуртуу деп ханай. Шериге халаанын келгеш, ур-даа бообайн, Оңу райоонунун баштар чегерин ол чертегел. Кызыл-оол Хуураактын күш-ажыты баштайгы бадымы анаа адалдык. Район коллективне амыдырачы-биле билдир-ришкен кирип кувчун бар кай тып эркен. Ан Кызыл-оол Адыра-ооловун Хуураак-районун мурнакчы чылаачы-садыгжыларынын бирээни.

«Татнефть» каттыжымкынын эртемендеринин организацияларынын, СССР-нун Эртемен академиязынын Кааань филиалынын, уласттунун аны-бүрү адырларынн специалистер иделкейли-биле кирешип турар. Мурнууда казыныс деп санаттыр турар кураакчыларын ол казы тып турар 1500 черлерде нефтини казырынн депидилеши методтарын ажылаан.

«Малчынны» сигенчилери. Делген шылаа, Оң элдер-тигес байлаа-сиген, хемчир-тигес. Чыдаан-на шылаага күш-ажыдын амыдырачы домендеи хемчир. Ан-Чыраа шылаанын чорбаа-даа, оңу аты-сураан дийлаан ижеп Ты-вада хой. Найаар-даа орук-ла орук. Ол черге чоруп чычыкпаан кичи орукун, кудуун тыпшааста чыгыш. Шылаада мыаар-мылаар адырларын чоруткан оруктар аны-чорукчурун кайы-бир районун элеме-агымынды боттадырып, азы энеоночун туралаан, чок-ла болла суген ажааган уласто-тува чедире бар.

ХОРАЛЫГ КУРТТАР

Чамдык районнарнык мал одаларында болган тараа шөлдеринге база хоорайлар, суурлар чогуунга узуну 1,5-2 см хире кемээдиг, кара-нолон өшүрүшмаш куртар хой-биле кеткен. Олар оңун, чүе-чүе-биле илай-бар, ай-депир шушкан, коппи оруктарда кичи баар чер чок кылдыр попердежи берген болугулар. Оларын чамдык узду өмшү турду-дур, чире чүе чок боорга, тайгадан көкүп азелзени ол-дур, джик чугалажып турар.

КИЖИЛЕРНИ, КАДЫ ДЭЭШ

Адырар арамын санаторий-профлакторийлерин узг доктаалык бол чыдаан эгезден бээр Куйбышевтин бугу-руга черлерин сес муң амык ажыдакчыларын энеэр болган дыгандары-биле хулаоп алган. Хоорайын элөөн кып бугу-руга-леринин аны-хоронган биле коллективтер-тич соолаа хөгжүлээнин планынын баугаар туткан ол эмгекте, дыгандыга чери Волга чымыла коршүтү чараш чери турар.

Специалист-биле беседа

Курттар коудуан тараа шөлдерин тараанын кескен, ол шөлдерге хлорофос өшкө, азы ГХЦГ дуст чаптырып, хорашаар черге. Нога шөлдерин чүте эртокантир-биле хорашаар. Бир гонтарга 5 кг препаратты амылаар.

